

curriculum in accordance with the modality-specific patterns of development of students with intellectual disabilities, and accordingly, the planned program learning outcomes. The presented modified curriculum has a two-level structure, built on the basis of the principles of scientificity, accessibility, systematicity, consistency, practical orientation of education, visibility, as well as local history, phenology, ethnology principles according to the linear and spiral-concentric principle, which provides for the systematic expansion and deepening of knowledge on based on the repetition of theoretical and practical material for the purpose of its awareness and generalization. The modified educational program "Flowering plant" is aimed at the formation of life, educational, cognitive and social competences. The programs are built in a tabular manner, they describe the subject-content and corrective-developmental lines: the content of the educational material, the approximate educational achievements of the pupils and the direction of the corrective-developmental work are described.

Keywords: children with intellectual disabilities, after-school education, educational programs, interests, ecological and naturalistic direction of education, flower growing, educational program, modification.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2023.44.14>
УДК 378.1

Л. П. Стасюк
lust.stasuk1991@gmail.com
<https://orsid.org/0000-0002-8384-9696>

О.В. Мельничук
oksmeljnychuk@ipc.ukr.education
<https://orsid.org/0000-0002-0422-1244>

ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

У статті обґрунтовано актуальність формування інклюзивної культури учасників освітнього процесу закладів освіти усіх типів як необхідної умови ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та успішної розбудови інклюзивної освіти зокрема.

Закцентовано увагу на важливості формування інклюзивної культури в учасників освітнього процесу особливо на початковому рівні освіти у дошкільному віці. Розкрито актуальність дослідження проблеми формування інклюзивної культури в системі закладів освіти. Проаналізовано наукові підходи та визначено дефініцію поняття «інклюзивна культура».

Висвітлено питання складної структури інклюзивної культури (рівні), яка є джерелом інновацій, служить рольовою моделлю для організації суспільства та запорукою успішної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітній процес.

Ключові слова: інклюзія, заклад освіти, учасники освітнього процесу, інклюзивна культура.

Постановка проблеми. Галузь освіти на сучасному етапі свого становлення перебуває на піку соціальних реформ, які включають запровадження концепції Нової української школи, втілення практики інклюзивного навчання та компетентнісний підхід у підготовці нової генерації педагогів, зданих ефективно працювати в сучасних умовах вітчизняної системи освіти.

У контексті згаданих освітніх реформ надзвичайно важливою виявляється підготовка майбутнього вчителя до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Здатність працювати з дітьми, які мають особливості свого розвитку, є нині універсальною компетенцією для усіх профілів освітньої програми та усіх учасників освітнього процесу зокрема.

Адже концепція інклюзивної освіти, яка ґрунтується на принципах толерантності, гуманізації, забезпечення загального доступу до освіти передбачає визнання цінності відмінностей усіх дітей та їх здатності до навчання, мобільну систему з урахуванням особливих потреб кожної дитини, серед яких освітні є пріоритетними. У даному контексті, на нашу думку, найважливішою складовою інклюзивної освіти є інклюзивна культура як рівень розвитку суспільства, що виражається в толерантному, гуманному, терпимому, безпечному ставленні людей один до одного, у якому поділяються ідеї

співпраці, стимулюється розвиток всіх учасників освітнього процесу, у якому цінність кожного є основою загальних досягнень, а також формуються загально прийняті інклюзивні цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікації. На основі аналізу сучасних досліджень висновуємо, що в даний час особливу увагу науковців привертає вивчення проблематики інклюзивної освіти. Сучасні наукові погляди щодо підготовки вчителів закладів загальної середньої освіти до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (В. Бондар, І. Демченко, В. Коваленко, А. Колупасва, О. Мартинчук, С. Миронова, В. Синьов, І. Кузава, А. Шевцов, Д. Шульженко та ін.). Проте, дослідження інклюзивної культури освітньої організації здебільшого подано у працях зарубіжних вчених (Альохіна С.В., Хитрюк В.В., Семаго Н.Я.). Таким чином, у вітчизняними дослідниками ще не здійснено глибокого вивчення моделей формування інклюзивної культури освітніх організацій різних рівнів та особливостей формування інклюзивної культури учасників освітнього процесу у закладах освіти. Саме це і обумовило вибір тематики нашого дослідження.

Мета статті. Обґрунтувати актуальність формування інклюзивної культури учасників освітнього процесу закладів освіти усіх типів як необхідної умови ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та успішної розбудови інклюзивної освіти зокрема.

Виклад матеріалу дослідження. Ідеологія, яка становить підґрунтя інклюзивної освіти виключає будь-яку дискримінацію дитини, забезпечуючи рівне ставлення до усіх людей, проте, створює особливі спеціальні умови для осіб, які потребують корекції психофізичного розвитку (Кузава І. Б., 150).

У навчальному посібнику «Інклюзивна освіта» зазначається: «...Інклюзія, передусім, передбачає впровадження інклюзивних цінностей. Це відданість певним цінностям, яка породжує бажання долати виключення і збільшувати участь. Будь які кроки в інклюзивному напрямі, коли вони не пов'язані з глибокими внутрішніми переконаннями, насправді є лише свідченням конформізму і слідування в фарватері панівної тенденції або слухняного виконання вказівок вищих інстанцій. Цінності слугують базовими орієнтирами й підказками до дії. Вони спонукають нас рухатися вперед, задають напрям і вказують певний пункт призначення. Формуючи певну систему цінностей, ми тим самим стверджуємо, на яких засадах прагнемо будувати своє життя і разом вчитися одне в одного, нині та в майбутньому...» (Порошенко М. А.).

Ми поділяємо думку авторів і вважаємо, що невід'ємною частиною успішної соціалізації та інтеграції в суспільство дітей з особливими потребами є формування інклюзивної культури в суспільстві загалом та закладах освіти різних рівнів зокрема. Проблемі формування інклюзивної культури необхідно приділяти увагу на всіх етапах освітнього процесу, особливо на початковому рівні дошкільної освіти, коли відбувається становлення особистості дитини в цілому, засвоєння норм і правил поведінки. Адже отримання нових знань через призму основних дефініцій інклюзивної освіти сприяє розвитку особистості дітей з нормо-типичним розвитком а також дітей, що мають особливі освітні потреби. Перебування в єдиному освітньому середовищі формує в усіх учасників освітнього процесу позицію толерантності, високого ступеня прийняття, а також емпатії до «особливих» учнів, бажання допомогти їм, при цьому знижується ризик виникнення агресивних проявів, обумовлених фрустрацією.

Проте, впровадження інклюзивної освіти інколи зазнає труднощів, які обумовлені не стійкими і такими, що постійно змінюються та вдосконалюються, нормативно-правовими та змістовими аспектами навчання дітей з особливими освітніми потребами. Також, у нашому суспільстві на сучасному етапі не сформована готовність до масового впровадження інклюзивної освіти в систему загальної освіти.

В практичному посібнику «Індекс інклюзії» Марка Вогана, Тоні Бута і Мела Ейнскоу подано ґрунтовні дослідження інклюзивної культури. Автори демонструють три взаємопов'язані показники, що відображають найбільш важливі напрямки підвищення ефективності запровадження інклюзії в освітніх установах: створення інклюзивної культури, розвиток інклюзивної політики і впровадження інклюзивної практики. З точки зору британських фахівців, ці напрямки графічно представляють сторони рівностороннього трикутника, «осі», які задають вектори мислення, спрямованого на реформування шкіл різного рівня не лише у сфері інклюзії, а і в більш широкому сенсі. «Створення інклюзивної культури» лежить в основі трикутника. На думку дослідників, «розвиток загальних інклюзивних цінностей і відносин співробітництва може привести до змін в інших аспектах» (напрямах). Вчені орієнтують усіх учасників освітнього процесу на створення безпечного, терпимого співтовариства, що розділяє ідеї співпраці, стимулюючого розвиток всіх своїх учасників, спільноти, в якому цінність кожного

є основою загальних досягнень. Така освітня культура, на думку авторів, створює спільні інклюзивні цінності, які поділяються і приймаються всіма новими співробітниками, вихованцями, адміністраторами та батьками/опікунами (Бут Тоні).

Качалова Т. В визначає наступні умови, за яких заклад освіти (на прикладі закладу вищої освіти) набуває статусу інклюзивного: створення безбар'єрного архітектурного середовища, тобто пристосувати приміщення для вільного пересування людей з функціональними обмеженнями: встановити пандуси і дверні прорізи відповідно до державних будівельних норм, встановити в аудиторіях допоміжне навчальне обладнання, належним чином облаштувати туалети тощо; створення позитивного психологічного мікроклімату. Це означає, що людина з інвалідністю може розраховувати на доброзичливе ставлення до себе з боку усіх учасників освітнього процесу. Важливо, щоб всі суб'єкти ставилися до людини з фізичними вадами як до рівного, без акцентування уваги на її особливий статус. В інклюзивному освітньому середовищі «вітається» толерантність та інклюзивна компетентність педагогів (Качалова Т.В. 35).

Отже, феномен інклюзивної освіти, її етичний зміст і цінність міститься в зміні світоглядних позицій особистості не тільки стосовно проблеми «інакшості», а й стосовно розуміння значущості кожної людини як найвищої цінності. У цьому плані принципово важливо формування толерантності в широкому контексті соціальних взаємодій, визнання самоцінності іншої людини і відкритості до діалогу, допомоги і підтримки тих, хто її особливо потребує на користь розвитку людства.

Саме тому, становлення процесів інтеграції та інклюзії осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти є не тільки вимогою часу, але і відображенням реалізації права дітей на освіту як базового компоненту освіти.

Впровадження постулатів інклюзивного виховання і навчання необхідно починати ще з раннього віку шляхом формування в усіх дітей вміння будувати взаємодію на основі співпраці, взаєморозуміння та толерантності, формування інклюзивної культури як фундаменту моральної поведінки, засвоєння моральних норм і правил поведінки, формування суспільної спрямованості особистості та її соціально-значущих якостей. Успішність даного процесу обумовлена належним рівнем сформованості інклюзивної культури у дорослих учасників освітнього процесу – педагогів та батьків (Алексєєнко Т., Звєкова В.)

У закладі освіти усіх рівнів зусиллям усіх учасників освітнього процесу має бути сформована надійна, шаноблива, командна і стимулююча спільнота, в якій інклюзивні цінності і принципи є керівництвом до дії. Для розвитку інклюзії кожному закладі важливі всі аспекти інклюзії. освіти.

На думку Звєкової В., аспект «створення інклюзивної культури» є фундаментальною основою розвитку інклюзії в цілому. Культура в закладі освіти має стати основою проведених реформ і змін. Формування інклюзивної культури з метою зміни цінностей і відносин співпраці між учасниками освітніх відносин сприятиме змінам в інших аспектах. Створення інклюзивної культури усуне соціальні та культурні бар'єри, які перешкоджають включенню дітей з особливостями в розвитку в освітній процес. Також, важливими у процесі формування інклюзивної культури є забезпечення різнобічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами (Звєкова В., 42).

Видатний зарубіжний вчений Л.С. Виготський зазначав: «.....у формуванні та розвитку вищих психічних функцій людини ключове значення має культура». Казачінер О. С трактує дане положення щодо значення інклюзивної культури в двох аспектах: культура виступає як характеристика відносин людей, тобто сприяє або перешкоджає розвитку інклюзії; культура як фактор формування вищих психічних функцій людини – творча свобода. У контексті розвитку інклюзії необхідно враховувати кожен з аспектів. Інклюзивна культура є складною структурою, яка стає джерелом інновацій і служить рольовою моделлю для організації, що є основою життя суспільства. Інклюзивна культура функціонує на різних рівнях, які пов'язані один з одним і підтримують один одного. Перший рівень утворюють видимі, технічні особливості організації середовища закладу освіти. Другим рівнем культури є цінності і переконання (невидимі), що розділяються учасниками освітнього процесу та знаходять відображення в її видимих особливостях першого рівня. А зміст, що лежить в основі зв'язків між цими двома рівнями, утворює третій, часто невидимий рівень інклюзивної культури закладу та учасників освітнього процесу. Наприклад, у закладі освіти третій рівень культури може бути продемонстрований безкомпромісною прихильністю всіх учасників освітніх відносин принципам інклюзивної освіти, а саме: сприйняттям

відмінностей дітей та інших учасників освітнього процесу як важливого ресурсу закладу; особливістю організації, що підтримує і вітає роботу персоналу в команді; стилем наскрізного відкритого спілкування між учасниками освітніх відносин; бажанням дотримуватися принципів інклюзії, незважаючи на виникаючі складнощі; розумінням суспільної та політичної сутності інклюзії; безкомпромісна прихильність і віра в ідеї інклюзії (Казачінер О. С, 50).

На думку Колупаєвої А. інклюзивний підхід в закладі освіти, що дотримується третього рівня інклюзивної культури, не є наслідком механічних процесів реструктуризації різних частин організації, або введення нових інструктивних процедур, спрямованих на більш повну участь дітей та інших учасників освітніх відносин в освітній діяльності. Навпаки головний акцент необхідно робити на спільних процесах (Колупаєва А. А., 124).

Гозова А. П. вважає також, що співпраця є основним завданням і маніфестом формування інклюзивного підходу, який буде створювати таке середовище і культуру закладу освіти, у якому абсолютно всі учасники освітніх відносин будуть рівноцінні і причетні. Тобто, практику спільної роботи та участі необхідно засновувати і адаптувати до цінностей всіх учасників освітніх відносин, у відповідності з якими поважаються особливості кожної дитини або дорослого. Ці цінності будуть відображатися не тільки на тому, як педагогічний склад відноситься до дітей, а й на взаємодії дорослих, щирої радості талантам і особливостям кожної людини (Гозова А. П.).

Прагнення до того, щоб діти з особливими освітніми потребами виховувалися і навчалися поряд з однолітками з нормо-типовим розвитком, має стати ціллю докладання сил і багатьох батьків, які виховують дитину з особливими освітніми потребами (Кічук Н.).

Частково цьому сприятиме певна толерантність системи освіти, яка дозволяє розширювати права учнів та їх батьків, декларує гарантії рівного доступу до освіти для всіх категорій дітей і створює численні прецеденти інклюзії на різних щаблях освітнього процесу. Крім того, служби і центри ранньої допомоги мають створювати об'єктивні передумови прийняття батьками рішення про те, щоб не віддавати дитину в спеціальний освітній заклад, а домагатися можливості рівного навчання в загальноосвітніх садах. Рання допомога здатна значно нормалізувати розвиток дитини з особливими потребами і реабілітувати її в необхідному ступені інтеграції в загальноосвітнє середовище, а також взаємодія зі службами ранньої допомоги формує у батьків прагнення до освоєння та реалізації освітнього маршруту разом з дитиною (Колупаєва А. А.).

На сучасному етапі реформування системи освіти з урахуванням засад інклюзії освіти відбувається переосмислення історичного досвіду навчання і виховання осіб з особливими освітніми потребами, трансформація відносини держави і суспільства, поява правових і законодавчих актів, нормативних документів, що закликають до гуманного ставлення до особистості кожної дитини, усунення бар'єрів, що сприяє розвитку і зміцненню інклюзивної культури. Повага особистості, гуманне ставлення, чуйність важливі для кожної людини. Тому формування інклюзивної культури в учасників освітнього процесу необхідно розглядати в якості «фундаменту» для розвитку інклюзивної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Висновуємо, що впровадження інклюзії у закладах освіти усіх типів є складною та багатоаспектною проблемою. Вона містить цілу низку нерозв'язаних питань. Насамперед, це рівень, обсяг спеціальних освітніх послуг, зокрема таких, як навчання за індивідуальними програмами, планами, підручниками, діагностика та консультування, надання корекційних послуг у закладі освіти. Педагоги школи за таких умов беруть на себе більші моральні зобов'язання, що стосуються змін умов та методів навчання. Нових підходів вимагає спільна робота з батьками, роль яких є ключовою для подальших успіхів їхніх дітей, саме тому одночасно мають отримувати допомогу усі учасники освітнього процесу (Колупаєва А. А., Савчук Л. О.).

Ми підтримуємо думку Фелікса Літвіна, керівника проєкту «Нове покоління вчителів»: «...Щоб інклюзивна освіта прижилась в Україні, необхідно правильне розуміння того, чим насправді являється ця система, а також сприйняття інклюзивної культури загалом всіма учасниками процесу навчання. Слід пам'ятати, що це не лише зміна педагогічного підходу, використання нових методик і розміщення дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх школах. Це насамперед інструмент їх соціалізації та органічної інтеграції в суспільство, який допоможе їм реалізувати себе в ньому...». Отже, основою для успішного формування інклюзивної культури учасників освітнього процесу в закладах освіти усіх рівнів є готовність суспільства і держави переосмислити ставлення до дітей з особливими освітніми

потребами, з метою реалізації їх права на навчання в рівних з іншими можливостями у різних сферах життя, включаючи освіту. Формувати інклюзивну культуру в закладі освіти необхідно в усіх учасників освітніх відносин, оскільки дозволяє максимально нормалізувати середовище і способи взаємодії учасників відносин. Безбар'єрність середовища, рівень толерантності батьків, причетність та спільна діяльність, а також професійні установки (компетентності) педагогів є значущим ресурсом для успішного формування інклюзивної культури та встановлення високого показника Індексу інклюзії у закладі освіти.

Список використаних джерел:

1. **Алексєнко Т.** Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах [Текст]: темат. держ. доп. про становище сімей в Україні за підсумками 2001р. Державний комітет України у справах сім'ї та молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді. Київ. 2002. 144 с. 2. **Бут Тоні.** Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл. Київ: Плеяди, 2015. 190. 3. **Гозова А. П.** Вивчення психічного розвитку аномальних дітей. *Дефектологія*. 2014. № 6. С. 3–16. 4. **Звєкова В.** Інновації в інклюзивній освіті на сучасному етапі. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.)*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. С.41–45. 5. **Казачінер О. С.** Інформаційно-освітній простір для навчання дітей з особливими потребами. Харків : Основа, 2018. 94 с.. 6. **Качалова Т.В.** Формування інклюзивної культури закладу вищої освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 3. 35–44 с. 7. **Кічук Н.** Проблема здатності майбутнього фахівця до взаємодії з батьками як виду партнерських відносин в інклюзивній освіті. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.)*. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. С. 60–64. 8. **Колупаєва А. А.** Навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітньому просторі. Актуальні проблеми виховання та навчання студентів із особливими потребами. Київ. 2012. С. 124–128. 9. **Колупаєва А. А., Савчук Л. О.** Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Київ: Атол, 2011. 274 с. 10. **Кузава І. Б.** Порівняльна характеристика термінів «інклюзія» та «інтеграція». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. С. 149–153. 11. **Порошенко М. А.** Інклюзивна освіта. Київ : Україна, 2019. 300 с.

References:

1. **Alekseienko T. (2002)** *Vykhovnyi potentsial simi v suchasnykh umovakh [Tekst]: temat. derzh. dop. pro stanovyshche simei v Ukraini za pidsumkamy 2001r. Derzhavnyi komitet Ukrainy u spravakh simi ta molodi, Derzhavnyi in-t problem simi ta molodi*. Kyiv. p.144. 2. **But T. (2015)** *Indeks inkluzii: rozvytok navchannia ta uchasti v zhyttiediialnosti shkyl*. Kyiv: Pleiady. p.190. 3. **Hozova A. (2014)** *Vyvchennia psykhychnoho rozvytku anomalnykh ditei. Defektolohiia*. № 6. pp. 3–16. 4. **Zviekova V. (2019)** *Innovatsii v inkluzyvni osviti na suchasnomu etapi. Sotsialne partnerstvo v inkluzyvni osviti: akmeolohichni zasady, suchasni realii. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Izmail : RVV IDHU. pp.41–45. 5. **Kazachiner O. (2018)** *Informatsiino-osvitnii prostir dlia navchannia ditei z osoblyvymy potrebamy*. Kharkiv : Osнова, p.94. 6. **Kachalova T. (2018)** *Formuvannia inkluzyvnoi kultury zakladu vyshchoi osvity. Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. Seriia «Psykhologo-pedahohichni nauky»*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, № 3. pp.35–44. 7. **Kichuk N. (2019)** *Problema zdatnosti maibutnoho fakhivtsia do vzaiemodii z batkamy yak vydu partnerskykh vidnosyn v inkluzyvni osviti. Sotsialne partnerstvo v inkluzyvni osviti: akmeolohichni zasady, suchasni realii. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Izmail : RVV IDHU, pp.60–64. 8. **Kolupaieva A. (2012)** *Navchannia ditei z osoblyvymy potrebamy v zahalnoosvitnomu prostori. Aktualni problemy vykhovannia ta navchannia studentiv iz osoblyvymy potrebamy*. Kyiv. pp.124–128. 9. **Kolupaieva A., Savchuk L. (2011)** *Dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy ta orhanizatsiia yikh navchannia*. Kyiv: Atol, p.274. 10. **Kuzava I. (2012)** *Porivnialna kharakterystyka terminiv «inkluziia» ta «intehratsiia». Naukovyi chasopys Natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia : zb. nauk. pr. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova*. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova, pp. 49–153. 11. **Poroshenko M. (2019)** *Inkluzyvna osvita*. Kyiv : Ukraina, p.300.

Stasuk L. Inclusive culture of participants in the educational process.

The article substantiates the relevance of the formation of an inclusive culture of participants in the educational process of educational institutions of all types as a necessary condition for the effective organization of an inclusive educational environment and the successful development of inclusive education in particular.

Attention is focused on the importance of forming an inclusive culture in the participants of the educational process, especially at the primary level of education at preschool age. The relevance of the study of the problem of

formation of an inclusive culture in the system of educational institutions is revealed. Scientific approaches were analyzed and the definition of the concept of "inclusive culture" was determined

The issue of the complex structure of inclusive culture (levels), which is a source of innovation, serves as a role model for the organization of society and a guarantee of successful integration of children with special educational needs into the educational process, is highlighted.

Key words: inclusion, inclusive culture, education, educational institution, participants in the educational process/.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2023.44.15>

УДК 37.091.12:005.963:004.7(477)

О. Я. Стойка

olesya.stoyka@uzhnu.edu.ua

<https://orsid.org/0000-0002-7695-6100>

ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто цифровізацію професійної підготовки вчителів, яка стала значною тенденцією останніх років. Висвітлено основні тенденції цифровізації професійної підготовки вчителів, а саме: 1) штучний інтелект і адаптивне навчання; 2) персоналізація на основі даних; 3) впровадження онлайн-курсів та вебінарів; 4) використання технології віртуального навчального середовища; 5) мережне і мобільне навчання; 6) мікронавчання. Значну увагу у статті приділено вивченню поняття «штучного інтелекту», як однієї з основних тенденцій, яка може відіграти вирішальну роль у покращенні якості професійної підготовки учителів. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використовується комплекс загальнонаукових методів: теоретичні: аналіз і синтез з метою визначення основних напрямів дослідження проблеми цифровізації вищої освіти; класифікація та узагальнення з метою виокремлення в процесах і явищах тенденцій цифровізації професійної підготовки вчителів; за декількома ознаками; опис фактичної інформації з метою аналітичної інтерпретації та вивчення конкретних фактів і явищ; статистичної обробки результатів дослідження: для кількісного та якісного отримання даних. Методологічна основа дослідження розкривається на філософському, загальнонауковому, конкретно науковому та технологічному рівнях. На філософському рівні – концепції сучасного розуміння освіти, її неперервності та людиноцентрованості; єдності теорії та практики, логічного та історичного в умовах цивілізаційних змін. На загальнонауковому рівні – наукові положення педагогічної науки щодо взаємозв'язку й зумовленості явищ реальної дійсності, зумовлені інформатизацією та цифровізацією суспільства.

Загалом цифровізація професійної підготовки вчителів дозволяє зробити її доступною, гнучкою і персоналізованою. Визначені тенденції спрямовані на те, щоб надати вчителям знання та навички, необхідні для підвищення ефективності освітнього процесу, який стає все більш цифровим і технологічним.

Ключові слова: цифрові і хмарні технології в освіті, штучний інтелект, процес цифрової трансформації, гібридне навчання, інформаційно-цифрова компетентність, дистанційні платформи.

Постановка проблеми. Комп'ютери прив'язані до наших зап'ясток, вбудовані в стіни наших будинків і навіть усередині нас, допомагають стежити за оптимальним здоров'ям наших органів – є реаліями сьогодення. Інтернет речей та штучний інтелект все більше стає частиною нашого життя, поєднуючи цифровий і фізичний світи, допомагаючи оптимізувати та впроваджувати інновації в освіті. Разом із тим цифрові технології продовжують розвиватися і це впливає на всі ланки освіти, зокрема і професійну підготовку учителів. Професійна підготовка вчителів має спиратися не лише на усталені цифрові технології, які вже давно і з успіхом використовуються в освітньому процесі, а й ті технології, які є новітніми. Важливо враховувати при професійній підготовці учителів тенденції цифровізації.

Для цього ми маємо спиратися на аналітичні записки, прогнози та звіти провідних освітніх організацій. Зокрема HorizonReport, які виходить під егідою EDUCAUSE, некомерційної асоціації, місія якої полягає в розвитку вищої освіти за допомогою використання інформаційних технологій. У цьому звіті описуються тенденції та ключові технології та практики, що формують майбутнє викладання та навчання, і передбачається ряд сценаріїв і наслідків для цього майбутнього. Він заснований на перспективах і досвіді глобальної групи лідерів з вищої освіти. У звіті 2022 (2022 EDUCAUSE Horizon